

ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ДО ПРОФОРІЄНТАЦІЇ УЧНІВ У ШКОЛІ

Статтю присвячено підготовці майбутніх педагогів до профорієнтаційної роботи з учнями школи. Розкрито сутність інтерактивних методів підготовки майбутніх соціальних педагогів до профорієнтаційної роботи, обґрунтовано їх вибір та наведено особливості використання цих методів у кооперативному навчанні в групах.

Ключові слова: інтерактивні методи, майбутній соціальний педагог, профорієнтація, профконсультація, профінформація, профвибір, взаємодія.

Упровадження профілів у структуру навчання є одним з основних шляхів модернізації середньої освіти, спрямованої на більш індивідуалізовану, функціональну й ефективну підготовку дитини до життя. Профільна підготовка відрізняється від загальноосвітньої підготовки більш конкретними професійно спрямованими характеристиками мотивів, цілей, засобів і результатів навчальної, продуктивної, творчої діяльності, які забезпечують можливість для рівного доступу учнів до здобуття початкової допрофесійної підготовки, виховання особистості, здатної до професійного зростання й мобільності в умовах реформування сучасного суспільства. У зв'язку з цим на сучасному етапі розвитку суспільства посилюється актуальність підготовки саме соціальних педагогів, здатних адаптуватися до нових умов профілізації освіти, мати методичну готовність до виконання профорієнтації учнів на різних етапах профільного навчання. Одним із завдань підготовки соціального педагога щодо організації профорієнтації учнів є сприяння інтерактивними методами ознайомленню школярів з найбільш поширеними професіями та професіями, які найбільше відповідають інтересам молоді й запитам ринку [5].

У сучасних дослідженнях психолого-педагогічного характеру знайшли певне відображення такі питання підготовки майбутніх педагогів до профорієнтації в школі: особливості підготовки до профорієнтаційної роботи з учнями (М. Весна, О. Добенько, К. Жубаєва, С. Золотухіна, О. Лук'янченко, К. Нестеренко, Є. Попкова, В. Хільковець, М. Чобітько та ін.); мета, завдання, зміст підготовки (В. Харламенко, В. Чебишева, С. Чистякова, М. Янцура); педагогічні умови формування готовності майбутніх учителів до профорієнтаційної роботи зі старшокласниками (О. Негривода); особливості підготовки майбутніх соціальних педагогів до професійної діяльності (Н. Бочаріна, Р. Вайнола, К. Віцукаєва, І. Козич, О. Лапа, О. Луганцева, Н. Маркова, С. Содоль), зокрема до профорієнтаційної роботи зі школярами (С. Архіпова).

Водночас шкільна освіта недостатньо орієнтує учнів на життєве і професійне самовизначення. Усе це свідчить про актуальність питання під-

готовки майбутнього соціального педагога до професійної орієнтації підростаючого покоління саме нетрадиційними методами, які б активізували молодь у виборі професії. Окреслена проблема й зумовила *мету статті* – розкрити особливість використання інтерактивних методів підготовки соціальних педагогів до професійно орієнтованої роботи зі старшокласниками.

Сучасна теорія і практика вищої освіти показують, що удосконалення професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів ґрунтується на впровадженні інноваційних педагогічних технологій в освітній процес, серед яких значне місце посідають інтерактивні, які характеризуються інтенсивністю спілкування, рівноправністю суб'єктів педагогічної взаємодії, їх максимальним залученням у процес пізнання, опорою на суб'єктивний досвід, цілеспрямованою рефлексією власної діяльності та досягнень [1].

З огляду на проблему дослідження, інтерес становлять інтерактивні методи. “Інтерактивний” (від англ. “interact”, де “inter” – взаємний і “act” – діяти) – здатний до взаємодії, діалогу [4]. Інтерактивні методи підготовки майбутніх соціальних педагогів до профорієнтації учнів у школі будемо розуміти як упорядковану за певним принципом спільну цілеспрямовану діяльність викладача й студентів, що являє собою систему прийомів або способів співпраці, конструктивної взаємодії і спрямована на підготовку студентів до роботи з профсамовизначення учня на основі врахування його особистісних характеристик і потреб ринку праці.

Суть інтерактивних методів підготовки майбутніх соціальних педагогів до профорієнтації учнів у тому, що навчальний процес відбувається за умови постійної, активної взаємодії всіх учасників. Інтерактивні методи передбачають створення комфортних умов навчання, за яких кожен студент відчуває свою успішність, інтелектуальну спроможність. Саме інтерактивні методи, як підкреслює С. Архипова, у підготовці соціального педагога взагалі, зокрема до профорієнтаційної роботи, готують студентів до колективної та групової організації співпраці, взаємодії на кожному з етапів профорієнтації (професійна інформація, професійна консультація, професійний добір, професійний відбір та професійна адаптація) [1].

Вибір інтерактивних методів навчання в підготовці майбутніх соціальних педагогів до профорієнтаційної роботи учнів був зумовлений тим, що інтерактивні методи, які реалізують ідеї співпраці, спілкування, вчать конструктивної взаємодії, розвивають уміння формулювати та висловлювати власну думку, розкривати й доводити її, що необхідно при проведенні профорієнтаційної роботи з учнями. Заняття з використанням інтерактивних методів, коли суб'єкти навчання є рівноправними, рівнозначними, розуміють, що вони роблять, рефлексують з приводу того, що вони знають, уміють і здійснюють, передбачають моделювання ситуацій, використання рольових ігор, спільне вирішення проблеми на основі аналізу ситуації.

Інтерактивні методи навчання в науковій літературі [1; 3; 4; 6] поділяють на дві групи: дискусійні та ігрові (ділові, рольові, імітаційні ігри). Стимулюванню інтелектуальної та практичної діяльності студентів у проце-

сі підготовки до профорієнтаційної роботи зі школярами сприяє проведення з майбутніми соціальними педагогами ділових ігор, застосування таких методів, як “мозковий штурм”, “аналіз конкретних ситуацій”, проведення проблемно-моделювальних лекцій, лекцій-дискусій, круглих столів, практичних занять із застосуванням сценічних постановок, драматизації тощо.

На основі аналізу наукових досліджень В. Букатової, Н. Горбунової, А. Єршової, Л. Пироженко, О. Пометун, І. Ревенко наведемо особливості організації навчання студентів з використанням інтерактивних методів у кооперативному навчанні в групах [1–6]. Важливий елемент при структуруванні навчання – позитивна взаємозалежність: члени групи розуміють, що вони пов’язані один з одним, успіх залежить від успіху кожного. Другий елемент спільного навчання – особистісна взаємодія: спільна діяльність, у якій кожний працює на успіх не тільки свій, а й товаришів, спільно використовуючи можливості, допомагаючи один одному, підтримуючи, заохочуючи та радіючи досягненням товаришів. Третій основний елемент спільного навчання – індивідуальна й групова підзвітність: група несе відповідальність за досягнення своїх цілей, і кожен член повинен відповідати за свою частину роботи, надання допомоги, підтримки і схвалення тим, хто потребує. Четвертий елемент – розвиток навичок міжособистісного спілкування і спілкування в великих групах. П’ятим основним елементом кооперативного навчання є обробка (аналіз, опрацювання) даних про роботу групи: ретельний аналіз того, як співпрацюють члени групи, і визначення способів ефективності цієї роботи.

Для підготовки студентів до професійної інформації було застосовано групову дискусію, яка сприяла з’ясуванню кожним учасником власної точки зору, розвивала ініціативність, комунікативні якості, критичність мислення. Ознайомлення зі змістом і перспективами розвитку різних професій, формами та умовами їх здобуття, станом і потребами ринку праці в кадрах, вимогами професій до особистості, можливостями професійно-кваліфікаційного становлення зі студентами було проведено інтерактивні методи “мозковий штурм”, круглий стіл, “аналіз конкретної ситуації”.

Інтерактивні ігрові методи було використано при підготовці студентів до професійної консультації, що ґрунтується на науково організованій системі взаємодії соціального педагога як профконсультанта й учня, який потребує допомоги у виборі професії чи виду діяльності. Ігрові методи (рольові, ділові, імітаційні ігри) забезпечували зв’язок теоретичної та практичної підготовки майбутніх соціальних педагогів через моделювання окремих моментів профконсультації, урахування індивідуально-психологічних характеристик, особливостей життєвої ситуації, професійних інтересів, схильностей, стану здоров’я дитини та потреб ринку праці. Інтерактивні ігрові методи дають змогу створити умови, наближені до реальних (проведення профконсультації в школі).

Ігрові методи розвивають у майбутніх соціальних педагогів професійне мислення, навчають їх самостійно вирішувати профорієнтаційні завдання, приймати правильні рішення в наданні консультаційних порад.

Проведення ділових ігор у процесі підготовки майбутніх соціальних педагогів до профорієнтації учнів у школі сприяє формуванню в них важливих професійних якостей, спрямованості на активізацію учнів до вибору професії, організаторсько-комунікативних та оцінно-рефлексивних умінь.

Особливе значення мали завдання проблемного типу, що спрямовували розумову діяльність студентів, спонукали до інформаційно-пошукової діяльності в підготовці майбутніх соціальних педагогів до такого компонента профорієнтації, як професійний добір. Професійний добір – система профдіагностичного обстеження особи, спрямована на визначення конкретних професій, найбільш придатних для оволодіння ними конкретною особою.

Метод ситуацій передбачав залучення студентів до таких навчально-пізнавальних ситуацій, у яких вони повинні були: захищати свою думку, висловлювати аргументи, докази; ставити проблемні запитання; аналізувати відповіді інших студентів, вносити корективи; здійснювати аналіз, спираючись на здобуті знання; здійснювати самоаналіз власних дій; вирішувати проблемно-пошукові завдання.

Метою моделювання професійних ситуацій у ділових, імітаційних іграх, програванні різних ролей (профконсультант, модератор, профінформатор тощо) було збагачення досвіду майбутніх соціальних педагогів навичками конструювання оптимальних та ефективних дій з профорієнтації, навичками виконання функціональних обов'язків соціального педагога щодо підготовки учнів до адекватного вибору професії.

Висновки. Таким чином, використання інтерактивних методів підготовки майбутніх педагогів до профорієнтації учнів у загальноосвітніх навчальних закладах дало можливість вирішити низку навчально-виховних завдань: стимулювати позитивну мотивацію, ціннісне ставлення та інтерес до соціально-педагогічної діяльності з профорієнтації; актуалізувати наявні знання з профконсультації, надати нову інформацію про професії в різних формах (фактах, образах, системному розумінні); допомогти студентам усвідомити рівень власної готовності до профорієнтації учнів, сформулювати потреби в саморозвитку та самовдосконаленні в цій сфері.

Перспективу подальшого дослідження вбачаємо в розробці системи підготовки соціального педагога до профорієнтаційної роботи в умовах практичної діяльності.

Список використаної літератури

1. Архипова С.П. Інтерактивні методи у підготовці соціальних працівників / С.П. Архипова // Вісник Технологічного університету Поділля : зб. наук. праць. – Хмельницький, 2003. – С. 15–16.
2. Барановский А.Б. Система методов профессиональной ориентации. Основы профессиональной ориентации : учеб.-метод. пособ. / А.Б. Барановский, Г.М. Потапенко, Г.В. Щекин. – К. : 1991. – 230 с.
3. Букатова В.М. Я иду на урок : хрестоматия игровых приемов обучения : [книга для учителя] / В.М. Букатова, А.П. Ершова. – М. : Первое сентября, 2000. – 224 с.
4. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід : [метод. посіб. / авт.-уклад.: О. Пометун, Л. Пироженко]. – К. : АПН, 2002. – 136 с.

5. Негривода О.О. Підготовка майбутніх учителів до професійно орієнтаційної роботи зі старшокласниками : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти / Олена Олексіївна Негривода. – Одеса, 2012. – 24 с.

6. Ревенко І.В. Використання інтерактивних технологій навчання у художньо-естетичній підготовці майбутніх учителів / І.В. Ревенко // Сучасна освіта в умовах реформування: проблеми, теорія, практика : матер. наук.-практ. конф., 22 листопада 2011 р. / Харк. нац. пед. ун-т ім. Г.С. Сковороди. – Х. : Харк. нац. пед. ун-т ім. Г.С. Сковороди, 2011. – С. 102–103.

Стаття надійшла до редакції 08.08.2013.

Василенко А.В. Интерактивные методы подготовки будущих социальных педагогов к профориентации учащихся в школах

Статья посвящена подготовке будущих социальных педагогов к профориентационной работе с учащимися в школах. Раскрыта сущность интерактивных методов подготовки будущих социальных педагогов к профориентации, обоснованы выбор и особенности использования интерактивных методов в кооперативном обучении в группах.

Ключевые слова: *интерактивные методы, будущий социальный педагог, профориентация, профконсультация, профинформация, профвыбор, взаимодействие.*

Vasylenko A. Interactive methods of training of social care teachers to be for occupational guidance of students in school

This article deals with training of teachers to be for career-oriented work with students in school due to the introduction of specialized training of students. Analysis of recent researches of socio-pedagogical nature revealed that there was noticed in them a distinct reflection of the problem concerning training of teachers to be for career-oriented work, defined the purpose, objectives, the content and interactive methods of such training. However, in schools they don't carry out sufficient occupational guidance of students.

On the basis of analysis of interrelated concepts of "community", "interactive", "technique" there was determined the definition of interactive methods of training of social care teachers to be for occupational guidance of students in school.

The essence of interactive methods of training of social care teachers to be for career-oriented work is revealed (constant active engagement of all participants, students are trained for collective and group organization of collaboration, cooperation); the choice of interactive methods is grounded (implement the ideas of collaboration, communication, teach constructive cooperation, develop the ability to formulate and express one's own opinion, disclose arguments); the features of the use of these methods in cooperative learning in groups are specified (positive interdependence, personal interaction: joint activities: individual and group accountability and development of skills of interpersonal communication in small groups; processing (analysis, processing) of data concerning the activities of the group and identification of ways to improve the efficiency of the given work).

It was determined that to improve the training of social care workers to be for career oriented work one should apply certain interactive methods. So, in order to train for professional information perception there was used group discussion that contributes to the development of the initiative and communication skills. Interactive gaming techniques have been used in training for professional advice rendering, which is based on a scientifically organized system of social care teacher interaction as an expert providing occupational guidance with the student who needs help in choosing a profession. Problem type assignments directed the mental activity of students, prompted to information retrieval activity for obtaining knowledge concerning professional selection. The method of situations for the purpose of professional situations modeling in business, simulation games, playing different

roles (profession consultant, moderator, and profession informant) enriched the experience of social care teachers to be at the expense of constructing skills. Using interactive methods made it possible to train social care teachers to be for occupational guidance of students to attain a series of educational objectives: to encourage positive motivation, valuable attitude and interest in social and educational activities of vocational guidance; update the existing knowledge of professional consultation, provide new information about the profession in various forms (facts, types and system understanding).

Key words: *interactive methods, social care teachers, career guidance, profession consultation, profession information, profession selection, cooperation.*